

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Навчальний рік 2022-2023

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«СОЦІАЛЬНА ТА ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА»

(назва освітнього компоненту)

Нормативний освітній компонент

Форма здобуття освіти **Очна**
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань **23 «Соціальна робота»**
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність **231 «Соціальна робота»**
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Курс **1-й**

Силабус освітнього компоненту розглянуто
на засіданні кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я

Протокол від.
“29” червня 2022 року № 14

Завідувач кафедри

(підпис)

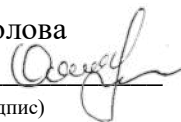
проф. В.А. Огнєв
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем громадського здоров'я

Протокол від.
“30” червня 2022 року № 10

Голова

(підпис)

проф. В.А. Огнєв
(прізвище та ініціали)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Огнєв Віктор Андрійович - завідувач кафедри, д. мед. н., професор,
2. Усенко Світлана Георгіївна - доцент кафедри, к. м. н., доцент.

Дані про викладачів, що викладають освітній компонент

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Огнєв Віктор Андрійович , д. мед. н., професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я;
Професійні інтереси, посилання на профайн викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)	Громадське здоров'я, Основи громадського здоров'я, Доказова медицина з основами сучасної епідеміології, Біостатистика, Організація медико-соціального наукового дослідження, Комунікація в сфері охорони здоров'я Сайт університету: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=232%3A2011-05-19-08-08-34&catid=7%3A2011-05-05-09-09-08&Itemid=27&lang=uk ACU: http://31.128.79.157:8080/profile Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4918 ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7319-1424 Scopus: https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208735130
Контактний телефон	+38-099-95-47-120, 057-707-73-20
Корпоративна пошта викладача	va.ohniev@knmu.edu.ua
Консультації	понеділок 15.30-17.00
Локація (очні)	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Усенко Світлана Георгіївна , к. мед. н., доц., доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я;
Професійні інтереси, посилання на профайн викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)	Громадське здоров'я, Міжнародні організації в системі охорони здоров'я, Доказова медицина з основами сучасної епідеміології, Біостатистика, Соціально-значимі неінфекційні хвороби Сайт університету: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=232%3A2011-05-19-08-08-34&catid=7%3A2011-05-05-09-09-08&Itemid=27&lang=uk ACU: http://31.128.79.157:8080/profile Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=791 ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1438-0668 Scopus: https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218347171 Науковці України: http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0031829
Контактний телефон	+38-050-343- 24-36, 057-707-73-88
Корпоративна пошта викладача	sh.usenko@knmu.edu.ua
Консультації	вівторок 15.30-17.00
Локація (очні)	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Нестеренко Валентина Геннадіївна , доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, к.мед.н.
Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше)	Громадське здоров'я, public health, менеджмент охорони здоров'я, проектний менеджмент; Сайт університету: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=232%3A2011-05-19-08-08-34&catid=7%3A2011-05-05-09-09-08&Itemid=27&lang=uk АСУ: http://31.128.79.157:8080/profile Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=1039 ORCID : 0000-0002-3773-9525
Контактний телефон	+38-095-30-71-170, 057-707-73-20
Корпоративна пошта викладача	vh.nesterenko@knmu.edu.ua
Розклад занять	Відповідно до розкладу навчального відділу
Консультації	Четвер 15.30-17.00
Локація (очні)	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь	Помогайбо Катерина Георгіївна , доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, к.мед.н
Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше.	Біостатистика, громадське здоров'я, доказова медицина Сайт університету: https://knmu.edu.ua/departments/kafedra-gromadskogo-zdorov-ya-ta-upravlinnya-ohoronoyu-zdorov-ya/ АСУ: http://31.128.79.157:8080/self/general-info Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/mod/page/view.php?id=49883
Контактний телефон	+38-097-680-92-40, 057-707-73-20
Корпоративна пошта викладача	kh.pomohaibo@knmu.edu.ua
Консультації	Середа, 16.00-17.00
Локація	Кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я, по батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь	Трегуб Павло Олегович , доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, доктор філософії
Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше.	Біостатистика, громадське здоров'я, доказова медицина Сайт університету: https://knmu.edu.ua/departments/kafedra-gromadskogo-zdorov-ya-ta-upravlinnya-ohoronoyu-zdorov-ya/

	ohoronoyu-zdorov-ya/ ACU: http://31.128.79.157:8080/self/general-info Moodle: http://distance.knmu.edu.ua/mod/page/view.php?id=49883
Контактний телефон	+38-096-664-70-90, 057-707-73-20
Корпоративна пошта викладача	po.trehub@knmu.edu.ua
Консультації	Середа, 16.00-17.00
Локація	Кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Подпридова Анна Анатоліївна асистент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, доктор філософії
Контактний тел.	+38-063-762-23-94
E-mail:	aa.podpriadova@knmu.edu.ua
Розклад занять	Відповідно до розкладу навчального відділу
Консультації	вівторок 15.30-17.00
Локація	Ауд. кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

ВСТУП

Силабус освітнього компоненту «Соціальна та демографічна статистика» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Соціальна робота» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), перший (бакалаврський) рівень, галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота».

Опис освітнього компоненту (анотація) освітній компонент «Соціальна та демографічна статистика» передбачає опанування:

- *статистики здоров'я населення* на основі аналізу комплексу медичних показників: демографічних, захворюваності, інвалідності, фізичного розвитку;

Вивчення освітнього компоненту передбачено навчальним планом на 1-му курсі навчання для здобувачів бакалаврського рівня спеціальності «Соціальна робота».

Предметом вивчення освітнього компоненту є сучасні принципи доказової медицини, закономірності здоров'я населення, система охорони здоров'я .

Міждисциплінарні зв'язки: «Соціальна та демографічна статистика» як освітній компонент:

- ґрунтується на вивченні здобувачами освітнього компоненту: історії медицини, етики, гігієни та екології, епідеміології, соціології та медичної соціології, основ економічних теорій;

- закладає основи вивчення організації лікувально-діагностичного процесу, а також оцінки його обсягу та якості при вивченні клінічних дисциплін;

- сприяє формуванню профілактичного напрямку діяльності майбутніх соціальних робітників з урахуванням можливого впливу на здоров'я населення чинників різного походження, оцінки ризику при розробці комплексних медико-соціальних заходів у взаємодії з системою громадського здоров'я.

Постреквізити: вивчення освітнього компоненту сприяє формуванню профілактичного напрямку діяльності майбутніх лікарів з урахуванням можливого впливу на здоров'я населення чинників різного походження, оцінки ризику при розробці комплексних медико-соціальних заходів у взаємодії з системою громадського здоров'я; забезпечує вивчення правових і організаційних засад галузі охорони здоров'я; закладає основи вивчення організації лікувально-діагностичного процесу, а також оцінки його обсягу та якості при вивченні клінічних дисциплін.

Вивчення освітнього компоненту завершується заліком, тому в процесі вивчення різних тем здобувачам доцільно звертати увагу на питання, що виносяться на нього.

1. Мета та завдання освітнього компоненту

1.1. Метою викладання освітнього компоненту «Соціальна та демографічна статистика» є оволодіння необхідними знаннями, навичками і набуття компетентностей щодо дослідження, аналізу та оцінки показників здоров'я населення, організації, ресурсного забезпечення та діяльності системи

охорони здоров'я, розробки з позицій доказової медицини рекомендацій з попередження і усунення шкідливого впливу чинників на здоров'я.

1.2. Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Соціальна та демографічна статистика» є:

- засвоєння теоретичних основ біостатистики; опанування сучасних принципів доказової медицини;
- методи визначення, аналізу та оцінки основних показників популяційного здоров'я за окремими критеріями та у взаємозв'язку з чинниками, що на нього впливають;
- закономірностей і особливостей формування популяційного здоров'я;
- принципи розробки заходів задля збереження і зміцнення здоров'я населення та окремих його контингентів;
- основи промоції здоров'я, здійснення інформаційно-роз'яснювальної діяльності, комунікації та соціальної мобілізації в сфері громадського здоров'я.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє освітній компонент.

1.3.1. Вивчення освітнього компоненту забезпечує опанування студентами компетентностей:

- інтегральні:

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання.

- загальні:

- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.
- Здатність до здійснення саморегуляції та ведення здорового способу життя, здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

- спеціальні (фахові, предметні):

- Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
- Здатність до ведення медичної документації.
- Здатність до обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації.
- Здатність до проведення заходів щодо організації та інтеграції надання медичної допомоги.
- Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
- Здатність до оцінки впливу соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.

1.3.2 Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання**:

ПРН 1 володіти загальними та спеціальними фундаментальними та професійно-орієнтованими знаннями, уміннями, навичками, компетентностями, необхідними для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді.

ПРН 11 проводити санітарно-гігієнічні та профілактичні заходи.

ПРН 16 оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення

ПРН 17 вміти вести медичну документацію, обробляти державну, соціальну та медичну інформацію

ПРН 18 здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я.

ПРН 19 здійснювати оцінку санітарно-гігієнічного стану навколишнього середовища з метою визначення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.

1.3.3. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття студентами наступних **соціальних навичок (Soft skills)**:

- Соціальні навички
- Лідерські якості
- Способи мислення

Навчання за ОП дозволяє здобути соціальні навички як через фахові освітні компоненти, які містять в собі соціальні елементи для роботи за напрямом основного освітнього компоненту, блоку вибірових освітніх компонентів (які сприяють розвинення та вдосконалення способів мислення, професійних, світоглядних, громадських якостей, морально-етичних цінностей), так і через проходження практики, під час якої здобувачі освіти навчаються демонструвати толерантність, емпатію, вміння налагоджувати співробітництво з пацієнтом/клієнтом, колегами, проявляти лідерські якості, працювати в критичних умовах та логічно і системно мислити.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 23 «Соціальна робота»	Нормативна	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 231 «Соціальна робота»	Рік підготовки:	
		1-й	-
		Семестр	

		1-й	-
		Лекції	
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних – 50 самостійної роботи студента - 40	Освітній ступінь: перший (бакалаврський) ОПП: «Соціальна робота»	10 год.	-
		Практичні, семінарські	
		40 год.	-
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		40 год.	-
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: залік	

2.1. Опис освітнього компоненту

2.2.1. Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Проблеми розвитку населення та соціальної сфери	2	Лекція-візуалізація
2	Здоров'я населення: основні детермінанти (фактори ризику)	2	Лекція-візуалізація
3	Медико-соціальні проблеми демографічних процесів	2	Лекція-візуалізація
4	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема	2	Лекція-візуалізація
5	Промоція здоров'я населення. Види, форми та методи гігієнічного виховання населення	2	Лекція-візуалізація
Разом		10	

2.2.3. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Проблеми розвитку населення та соціальної сфери	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
2	Медико-соціальні проблеми громадського здоров'я населення та методологія його вивчення	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра,	ПК: Усне, письмове опитування,

			моделювання процесів	тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
3	Оцінка стану здоров'я і благополуччя населення	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
4	Здоров'я населення: основні детермінанти (фактори ризику).	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
5	Медико-соціальні проблеми демографічних процесів	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
6	Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників (Статика населення)	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
7	Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників природного руху населення (Динаміка населення). Аналіз демографічної ситуації	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
8	Старіння населення. Аналіз	2	Презентація, бесіда,	ПК: Усне,

	показників СОРЖ та демографічного навантаження.		розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
9	Методика вивчення та оцінка показників малюкової смертності	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
10	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема.	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
11	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності населення	4	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
12	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності на найважливіші соціально значущі захворювання	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
13	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності.	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий

				контроль: залік,
1 4	Медико-соціальні аспекти інвалідності. Методика розрахунку та аналіз показників інвалідності.	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
1 5	Комплексна оцінка здоров'я населення.	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
1 6	Аналіз показників фізичного розвитку.	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
1 7	Стреси і конфлікти. Механізми захисту людей від дій стресу	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
1 8	Промоція здоров'я. Види, форми та методи.	2	Презентація, бесіда, розповідь-пояснення, ділова гра, моделювання процесів	ПК: Усне, письмове опитування, тестовий контроль, індивідуальні завдання Підсумковий контроль: залік,
	Підсумкове заняття	2		
	Всього за освітнім компонентом	40		

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Здоров'я населення: основні детермінанти (фактори ризику).	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
2	Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників (Статика населення).	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
3	Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників природного руху населення (Динаміка населення). Аналіз демографічної ситуації.	4	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
4	Старіння населення. Аналіз показників СОТЖ та демографічного навантаження.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
5	Життя як цінність. Ставлення до смерті та помирання як моральна проблема.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
6	Методика вивчення та оцінка показників малюкової смертності.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
7	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
8	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності населення	4	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
9	Методика вивчення та оцінка	2	Лекція,	Поточний контроль:

	показників захворюваності на найважливіші соціально значущі захворювання.		презентація	Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
10	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
11	Методологічні основи дослідження тягаря хвороб. Значення результатів для системи громадського здоров'я.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
12	Медико-соціальні аспекти інвалідності. Методика розрахунку та аналіз показників інвалідності.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
13	Комплексна оцінка здоров'я населення.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
14	Аналіз показників фізичного розвитку.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
15	Методологія аналізу причин соціальної нерівності щодо здоров'я та його охорони.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
16	Стреси і конфлікти. Механізми захисту людей від дій стресу.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль: залік,
17	Промоція здоров'я. Види, форми та методи.	2	Лекція, презентація	Поточний контроль: Усне, письмове опитування, тестовий контроль. Підсумковий контроль:

			залік,
	Підсумкове заняття	2	Підсумковий контроль: залік
	Всього по освітньому компоненту	40	

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ», затвердженій наказом ХНМУ № 181 від 21.08.2021.

Поточна навчальна діяльність здобувачів вищої освіти контролюється викладачем академічної групи, після засвоєння здобувачами кожної теми освітнього компоненту та виставляються оцінки з використанням 4-бальної (національної) системи. За підсумками семестру середню оцінку (з точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу системи АСУ.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність проводиться відповідно до чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ», затвердженій наказом ХНМУ № 181 від 21.08.2021.

Підсумковий бал за ПНД у семестрі визначається як середнє арифметичне національних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми. Відповідно до вказаної Інструкції, перерахунок середньої оцінки за поточну навчальну діяльність (ПНД) у багатобальну шкалу, для освітніх компонентів, що завершуються іспитом проводиться відповідно до таблиці 1.

Таблиця 2

**Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для освітніх компонентів, що завершуються заліком)**

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122

4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Підсумкове заняття (ПЗ) проводиться за розкладом, під час останнього заняття.

Підсумкове заняття передбачає тестові завдання, які виносяться на ПЗ і повинні бути розглянуті в повному обсязі на практичних заняттях з роз'ясненням їх навчальної сутності, тощо.

Оцінювання освоєння практичних навичок, наведені у таблиці 4 «Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти з освітнього компоненту», зокрема оцінювання практичних навичок, що додаються.

Таблиця 4

Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти з освітніх компонентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
«Добре»	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
«Задовільно»	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може

	аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Після завершення вивчення освітнього компоненту відповідальний за організацію навчально-методичної роботи на кафедрі або викладач виставляють здобувачу відповідну оцінку за шкалами у індивідуальний план здобувача освіти та заповнюють відомості успішності з освітнього компоненту.

3.2. Питання до заліку та іспиту:

1. Історія становлення і розвитку соціальної медицини та організації охорони здоров'я як науки та предмету викладання, визначення, розділи, мета, завдання.
2. Сучасні цільові підходи для визначення поняття «здоров'я». Фізичне, соціальне та психічне благополуччя населення.
3. Перелік показників рекомендованих експертами ВООЗ для оцінки суспільного здоров'я населення. Їх характеристика. Умовні показники індивідуального здоров'я, їх визначення.
4. Оцінка здоров'я населення України. (Комплексна оцінка).
5. Коефіцієнт життєстійкості, оцінка, основні критерії та рівень населення різних країн світу. Індекс бідності.
6. Медико-соціальна демографія: визначення, застосування демографічних даних у системі охорони здоров'я. Основні напрямки демографії, дати їм визначення.
7. Методика вивчення природного руху населення, джерела інформації, показники
8. Предмет та зміст демографії, значення демографічних даних для практики охорони здоров'я.
9. Основні та додаткові показники природного руху населення. Їх рівні в Україні. Основні облікові медичні документи для реєстрації природного руху населення.
10. Перепис населення, як джерело інформації про чисельність населення. Історія проведення перепису населення. Вимоги та особливості організації перепису населення.
11. Статистика населення, її основні характеристики. Перепис населення, характеристика, завдання, вимоги до перепису населення та особливості її проведення. Значення статистики населення для системи охорони здоров'я.

12. Механічний рух населення, визначення, види, показники, їх кількісна характеристика. Типи вікової структури населення. Тип вікової структури в Україні. Значення інформації про механічний рух для системи охорони здоров'я.
13. Розподіл населення на вікові групи на підставі економічного підходу та відтворення населення. Урбанізація, визначення, характеристика, значення для здоров'я населення. Значення даної інформації для системи охорони здоров'я.
14. Показник демографічного навантаження. Визначення, методика розрахунку, його рівень і динаміка в Україні. Тенденції вікової структури населення України.
15. Урбанізація населення, визначення. Розподіл населення за місцем проживання в різних континентах світу та в Україні. Структура населення залежно від статі в Україні. Значення даної інформації для системи охорони здоров'я.
16. Загальна смертність, методика її розрахунку, провідні причини в різних регіонах, окремих країнах і Україні. Особливості смертності населення в залежності від статі, віку та місця проживання. Рівень і динаміка смертності в Україні.
17. Народжуваність: визначення, методика розрахунку, облікові документи. Рівень і динаміка цього показника в Україні. Фактори, що впливають на рівень народжуваності.
18. Природний приріст (спад) населення. Методики обчислення природного приросту (спаду) на основі відносних і абсолютних даних. Рівень і динаміка природного приросту (спаду) в Україні. Особливості оцінки природного приросту.
19. Види відтворення населення. Типи максимальної плодючості за рекомендацією ООН. Тип максимальної плодючості в Україні.
20. Показник плодючості, повікові інтервали дітородного віку, сумарний показник відтворення населення, бруто-коефіцієнт відтворення, нетто-коефіцієнт відтворення населення.
21. Смертність. Методика обчислення загального і спеціальних показників. Особливості і причини смертності в різних групах населення. Динаміка цього показника в Україні.
22. Материнська смертність, методика розрахунку, види, основні причини. Рівень і динаміка материнської смертності в Україні.
23. Дитяча смертність. Показники дитячої смертності, їх характеристика. Основні причини дитячої смертності.
32. Показники дожиття населення до певного віку (ВООЗ). Перерахуйте рубіжний вік. Особливості смертності населення в Україні в залежності від віку. Основні облікові медичні документи для вивчення смертності населення.
24. Порядок реєстрації смертності немовлят (малюкової). Методика визначення показників загальної, неонатальної, постнеонатальної смертності немовлят. Динаміка показника смертності немовлят за останні

роки в Україні порівняно з країнами Європейського та інших регіонів світу.

25. Дитяча смертність: визначення, методика обчислення загального і спеціальних показників. Причини дитячої смертності. Динаміка і рівень цього показника в Україні.

26. Перинатальна, неонатальна і постнеонатальна смертність, основні їх причини. Порядок визначення типу дитячої смертності. Тип дитячої смертності в Україні.

27. Смертність немовлят (малюкова смертність). Типи дитячої смертності. Провідні причини дитячої смертності в різні вікові періоди першого року життя.

28. Смертність немовлят, вікові особливості. Основні причини, фактори які впливають на їх формування. Медико-соціальні аспекти зменшення смертності немовлят.

29. Середня очікувана тривалість життя (СОТЖ), визначення, методика розрахунку, взаємозв'язок з індексом розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Тенденції динаміки СОТЖ в різних регіонах світу, окремих країнах і в Україні.

30. Види захворюваності населення, значення кожного виду для суспільства та охорони здоров'я. Перерахуйте одиниці спостереження та облікові медичні документи для кожного виду окремо.

31. Види захворюваності, їх характеристика. Методи вивчення захворюваності. Джерела інформації для вивчення окремих видів захворюваності. Рівень і динаміка захворюваності в Україні.

32. Загальна захворюваність, джерела вивчення, облікові документи, правила заповнення.

33. Поширеність і власна захворюваність населення, визначення. Структура та рівень загальної та первинної захворюваності населення на території України.

34. Захворюваність населення: визначення, види, методи вивчення, документи обліку. Рівні та динаміка захворюваності в Україні. Основні фактори, що впливають на захворюваність. Медико-соціальне значення захворюваності для популяції.

35. Визначення загальної захворюваності. Методика обчислення. Рівні і причини загальної захворюваності серед населення в Україні. Структура загальної захворюваності серед дитячого населення.

36. Первинна захворюваність, визначення, методика розрахунку, рівень і причина первинної захворюваності в Україні серед дитячого населення.

37. Первинні звернення (для гострих і хронічних захворювань) при вивченні загальної та первинної захворюваності. Одиниця спостереження та облікові документи. Причини первинної захворюваності серед населення.

38. Методи вивчення захворюваності. Опишіть метод отримання інформації про захворюваність населення на підставі даних медичних оглядів. Відзначте позитивні і негативні сторони даного методу.

39. Методи вивчення захворюваності. Опишіть метод отримання інформації про захворюваність населення на підставі звертань в лікувально-профілактичні установи за медичною допомогою. Відзначте позитивні і негативні сторони даного методу. Фактори, які впливають на достовірність отриманої інформації на основі даного методу.
40. Медико-соціальне значення інфекційної захворюваності. Групи інфекційної захворюваності, їх облікові медичні документи і статистичні показники.
41. Вивчення загальної захворюваності: одиниця спостереження, облікові документи, правила їх заповнення. Методика визначення. Поняття "звертання" та "відвідування" лікувально-профілактичного закладу, відмінності, які лежать в основі вивчення захворюваності. Структура загальної захворюваності серед населення України.
42. Вивчення захворюваності на підставі даних медичного огляду, одиниця спостереження, облікові документи, позитивні і негативні сторони даного методу. Види медичних оглядів, вкажіть їх мету за видами.
43. Вивчення захворюваності на підставі даних про причини смерті. Її загальна характеристика. Облікові документи. Її позитивні і негативні сторони.
44. Госпіталізована захворюваність: поняття, доцільність спеціального обліку, обліковий документ, основні показники.
45. Госпіталізована захворюваність, значення госпіталізованої захворюваності для системи охорони здоров'я, основні облікові медичні документи, порядок їх заповнення. Основні показники госпіталізованої захворюваності. Рівень госпіталізованої захворюваності в Україні. Облікові документи.
46. Госпіталізована захворюваність. Одиниця спостереження. Обліковий документ. Показники аналізу діяльності стаціонару. Значення наступності між амбулаторно-поліклінічними та стаціонарними підрозділами.
47. Захворюваність з тимчасовою втратою працездатності, визначення, облікові документи, основні причини та показники захворюваності з тимчасовою втратою працездатності. Тривало і ті, хто часто хворіють серед категорії працюючих, її характеристика та критерії.
48. Захворюваність з тимчасовою втратою працездатності. Одиниця спостереження. Які випадки відносяться до даного виду захворюваності. Яку категорію населення вона характеризує. Облікові і звітні медичні документи, показники захворюваності з тимчасовою втратою працездатності населення.
49. Інфекційна захворюваність, групи інфекційної захворюваності. Вкажіть одиницю спостереження інфекційної захворюваності, облікову медичну документацію і основні показники.
50. Міжнародна статистична класифікація хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям (МКБ-10), принципи її побудови. Її структура. Відмінності від

МКБ-9. Історія її виникнення і становлення. Порядок її доповнення, зміни і твердження, як часто вона перевидається.

51. Види інвалідності, їх характеристика. Основні причини інвалідності. Групи інвалідності, фактори, що впливають на неї. Перерахуйте основні статистичні показники.

52. Дайте визначення і охарактеризуйте інвалідність з дитинства та інвалідність до початку трудової діяльності. Вкажіть основні причини первинної інвалідності у дітей.

53. Дайте визначення «Промоція здоров'я» зі вказівкою її основних стратегій і основних пріоритетів щодо зміцнення здоров'я населення відповідно до Оттавської хартії ВООЗ.

54. Промоція здоров'я. Профілактика захворювань. Види профілактики.

55. Перерахуйте принципи пропаганди здорового способу життя і дайте їм характеристику.

56. Вкажіть методи, форми та засоби пропаганди здорового способу життя, охарактеризуйте їх.

3.3. Контрольні питання

Тема 1. Комплексна оцінка здоров'я населення.

1. Визначення поняття індивідуального, групового, регіонального і популяційного здоров'я.

2. Основні методи вивчення стану здоров'я населення.

3. Що мається на увазі під комплексним методом вивчення стану «здоров'я» населення?

4. Що мається на увазі під інтегральними методами вивчення стану «здоров'я» населення? Перерахуйте основні інтегральні методи.

5. Назвіть джерела вивчення популяційного здоров'я населення.

6. Регіональні особливості стану здоров'я населення України.

7. Оцінка стану здоров'я населення на основі коефіцієнта життєстійкості.

8. Індекс людського розвитку (ІЛР), його показники і оцінка.

9. Показник дожиття населення до певного віку (до 1, 5, 15, 45 і 65 років).

10. Сутність оцінки популяційного здоров'я на основі Індексу «DALY».

11. Основні положення методики оцінки якості життя населення.

12. Медико-соціальне значення дитячої смертності та її роль в оцінці популяційного здоров'я.

13. Медико-соціальне значення середньої тривалості майбутнього життя населення і її роль в оцінці популяційного здоров'я.

14. Назвіть фактори ризику, які беруть участь у формуванні здоров'я населення. Їх класифікації.

15. Назвіть групи здоров'я населення, значення виділення груп здоров'я для практичної охорони здоров'я.

16. Загальні тенденції основних показників здоров'я населення України.

17. Назвіть критерії досягнення певного рівня здоров'я для населення України, певні експертами ВООЗ.

18. Дайте визначення «Фізичний розвиток»

19. Які критерії відносяться до біологічного розвитку?
20. Які стандарти біологічного розвитку?
21. Які критерії відносяться до морфо-функціональним розвитку?
22. Які стандарти морфо-функціональним розвитку?
23. За допомогою яких методик проводиться аналіз отриманих даних?
24. Які закономірності фізичного розвитку дитячого населення України?
25. З чим пов'язана погіршення показників фізичного розвитку?
26. Яким чином можна поліпшити ці показники?
27. Як проявлявся процес акселерації в другій половині ХХ століття?
28. Як змінилися терміни статевого дозрівання?
29. Як змінилися процеси окостеніння?
30. Які обговорюються процеси акселерації?
31. Які проблеми ставить перед сучасними медиками сам процес акселерації?

Тема 2. Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників (статика населення).

1. Що таке демографія, її основні розділи?
2. Що характеризує статика населення?
3. Яким чином проводиться перепис населення та основні вимоги до його організації та проведення?
4. Які основні особливості чисельності населення в світі та в Україні?
5. Щільність населення та регіональні особливості.
6. Статеві та вікові особливості населення в світі та в Україні.
7. Тип вікової структури, порядок його визначення.
8. Особливості розподілу населення за місцем проживання.
9. Старіння населення та значення його для охорони здоров'я.
10. Показник «демографічного навантаження». Методика розрахунку.
11. Що таке урбанізація?
12. Які демографічні особливості в Україні?
13. Значення статистики для охорони здоров'я.

Тема 3. Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників природного руху населення (динаміка населення). Аналіз демографічної ситуації. Методика вивчення та оцінка показників малюкової смертності.

1. Що таке демографія, її основні розділи?
2. Що характеризує динаміка населення?
3. Що таке «міграція» та які є види міграцій?
4. Яким чином здійснюється аналіз міграційних процесів?
5. Що таке природний рух населення?
6. Які показники характеризують природний рух населення?
7. Депопуляція як медико-соціальна проблема суспільства.
8. Джерела вивчення показників природного руху.
9. Народжуваність та методика визначення коефіцієнтів народжуваності, їх види.
10. Спеціальні показники народжуваності та їх значення для аналізу демографічних процесів.

11. Фактори, що впливають на рівень народжуваності.
12. Яким чином і на підставі яких документів проводиться реєстрація народжених громадян України?
13. Тенденції, що характерні для показника народжуваності в Україні.
14. Загальний та спеціальний показник смертності населення. Методика їх обчислення.
15. Яким чином та на підставі яких документів проводиться реєстрація померлих громадян України?
16. Причини смертності в різних статевовікових групах населення.
17. Природний приріст (природний спад) населення, особливості аналізу демографічних процесів на підставі природного приросту (природного спаду).
18. Середня очікувана тривалість життя, її регіональні та національні особливості.
19. Характеристика сучасної демографічної ситуації в Україні.
20. Дайте визначення малюкової смертності.
21. Які виділяють періоди малюкової смертності?
22. Які фактори впливають на формування рівня малюкової смертності?
23. Що таке перинатальна смертність?
24. Які види перинатальної смертності?
25. Охарактеризуйте, неонатальну та ранню неонатальну смертність.
26. Охарактеризуйте, пізню неонатальну та постнеонатальну смертність.
27. Які причини малюкової смертності?
28. Назвіть причини смерті дітей на 1-му місяці життя.
29. Як розраховується показник малюкової смертності?
30. Які існують типи малюкової смертності?
31. Який тип малюкової смертності кращий і чому?
32. Охарактеризуйте смертність хлопчиків і дівчаток першого року життя.
33. Які регіональні особливості малюкової смертності?
34. Охарактеризуйте, динаміку малюкової смертності в Україні.
35. Охарактеризуйте, смертність дітей до 5 річного віку, значення даного коефіцієнта.
36. Дайте визначення поняття «дитяча смертність».
37. Дайте визначення материнської смертності.
38. Види материнської смертності.
39. Які основні причини материнської смертності?
40. Які поняття пропонує враховувати ВООЗ для удосконалення обліку померлих від акушерських причин?
41. Охарактеризуйте, регіональні особливості материнської смертності.

Тема 4. Методика вивчення та оцінка показників захворюваності населення (методи вивчення захворюваності).

1. Медико-соціальне значення захворюваності населення.
2. Методи вивчення захворюваності населення, їх характеристики.
3. Переваги та недоліки кожного методу.
4. Вивчення захворюваності на підставі звернень населення в лікувально-

профілактичні заклади.

5. Вивчення захворюваності за даними профілактичних оглядів.
6. Вивчення захворюваності за даними про причини смерті.
7. Вивчення захворюваності методом опитування.
8. Вивчення захворюваності за спеціальними вибірковими дослідженнями.
9. Види захворюваності населення.

Тема 5. Методика вивчення та оцінка показників захворюваності (види захворюваності та МКХ-10).

1. Медико-соціальне значення захворюваності населення.
2. Методи вивчення захворюваності населення, їх характеристики.
3. Переваги та недоліки кожного методу.
4. Вивчення захворюваності на підставі звернень населення в лікувально-профілактичні заклади.
5. Вивчення захворюваності за даними профілактичних оглядів.
6. Вивчення захворюваності за даними про причини смерті.
7. Вивчення захворюваності методом опитування.
8. Вивчення захворюваності за спеціальними вибірковими дослідженнями.
9. Види захворюваності населення.
10. Медико-соціальне значення захворюваності населення.
11. Види захворюваності населення.
12. Історія виникнення і вдосконалення Міжнародної статистичної класифікації хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям (МКХ-10).
13. Принципи побудови МКХ-10.
14. Відмінні риси МКХ-10 від МКХ-9.
15. Особливості процесу перегляду МКХ-11

Тема 6. Методика вивчення та оцінка показників захворюваності на найважливіші соціально значущі захворювання.

1. Дайте визначення поняття індивідуального, групового, регіонального та популяційного здоров'я.
2. Назвіть основні методи вивчення стану здоров'я населення.
3. Що таке комплексний метод вивчення стану здоров'я населення?
4. Що таке інтегральні методи вивчення стану здоров'я населення? Перерахуйте їх.
5. Назвіть джерела вивчення популяційного здоров'я населення.
6. Які регіональні особливості стану здоров'я населення України?
7. Оцінка стану населення на основі коефіцієнта життєстійкості.
8. Індекс людського розвитку (ІЛР), його показники, оцінка.
9. Показник дожиття населення до певного віку (до 1, 5, 15, 45 і 65 років)
10. Сутність оцінки популяційного здоров'я на основі індексу «DALY».
11. Основні положення методики оцінки якості життя населення.
12. Назвіть групи здоров'я для дорослого населення, значення виділення груп здоров'я для практичної охорони здоров'я.
13. Назвіть групи здоров'я для дитячого населення, значення виділення

груп здоров'я для практичної охорони здоров'я.

14. Загальні тенденції основних показників здоров'я населення України

15. Назвіть критерії досягнення певного рівня здоров'я для населення України, визначені експертами ВООЗ.

16. Визначити поняття «соціально значущі захворювання» та історія його виникнення.

17. Охарактеризувати «неепідемічний» та «епідемічний» типи патології населення.

18. Назвати основні ознаки поняття «соціально значиме захворювання».

19. Чим визначається медико-соціальне значення соціально значимих захворювань?

20. Назвати фактори виникнення проблеми соціально значимих захворювань.

21. Перерахувати основні соціально значимі захворювання.

22. Дати характеристику захворювань системи кровообігу як медико-соціальної проблеми.

23. Дати характеристику злоякісних новоутворень як медико-соціальної проблеми.

24. Дати характеристику проблеми травматизму.

25. Дати характеристику проблеми цукрового діабету.

26. Дати характеристику проблеми ожиріння.

27. Дати характеристику проблеми психічних розладів.

28. Дати характеристику проблеми туберкульозу.

29. Дати характеристику проблеми ВІЛ-інфекції / СНІДу.

30. Дати характеристику проблеми наркоманії.

31. Дати характеристику проблеми алкоголізму.

32. Дати характеристику проблеми нікотинomanії.

33. Назвати заходи щодо зниження соціальної значимості захворювань.

34. Назвати Глобальні цілі відповідно до Глобального плану дій ВООЗ з профілактики неінфекційних захворювань та боротьби з ними на 2013-2020 рр.

Тема 7. Промоція здоров'я. Види, форми та методи.

1. Дайте визначення поняття «промоція здоров'я», її основні стратегії.

2. Назвіть основні пріоритети щодо зміцнення здоров'я населення відповідно до Оттавської хартії ВООЗ.

3. Назвіть основні пріоритети щодо зміцнення здоров'я населення відповідно до Джакарти Декларацією ВООЗ.

4. Охарактеризуйте лікарні, які сприяють збереженню здоров'я, їх цілі.

5. Охарактеризуйте школи, які сприяють збереженню здоров'я дітей, критерії експертів ВООЗ для даних шкіл.

6. Області охорони здоров'я та медична профілактика, їх характеристика, види та т.д.

7. Охарактеризуйте медичні огляди, їх види та призначення.

8. Види профілактичних програм щодо забезпечення здоров'я населення;

9. Основні типи (моделей) профілактичних програм.

10. Санітарна освіта та медична профілактика: їх характеристика та види.
11. Охарактеризуйте медичні огляди, їх види та призначення.
12. Дайте визначення системи пропаганди здорового способу життя.
13. Мети та завдання пропаганди ЗСЖ.
14. Перерахуйте та дайте характеристику принципів пропаганди здорового способу життя.
15. Дайте характеристику цільових груп за віком, станом здоров'я та іншими критеріями для диференційованого проведення ЗСЖ.
16. Назвіть установи, що входять в систему пропаганди здорового способу життя, їх структуру, функції.
17. Організаційна структура системи пропаганди здорового способу життя.
18. Перерахуйте та дайте коротку характеристику основних методів пропаганди здорового способу життя.
19. Перерахуйте основні форми методу індивідуальної санітарно-освітньої пропаганди. Їх характеристика.
20. Перерахуйте основні форми методу групової санітарно-освітньої пропаганди. Їх характеристика.
21. Перерахуйте основні форми методу масової санітарно-освітньої пропаганди. Їх характеристика.
22. Перерахуйте основні групи засобів санітарної освіти.
23. Яка відмінність між лекцією, доповіддю та бесідою?
25. Основні вимоги до організації та проведення санітарно-просвітницької лекції серед населення.
26. Особливості організації пропаганди здорового способу життя лікарями в поліклініці.
27. Особливості організації пропаганди здорового способу життя лікарями в стаціонарах.
28. Дайте визначення поняттю «санітарна культура».
29. Чи однакові за значенням поняття «гігієнічні знання», «гігієнічні навички», санітарна культура»? Обґрунтуйте свою відповідь.

Тема 8. Медико-соціальні аспекти інвалідності. Методика розрахунку та аналіз показників інвалідності.

1. Дайте визначення поняття «інвалідність».
2. Медико-соціальне значення інвалідності?
3. Перерахуйте причини, які сприяють зростанню інвалідності?
4. Дайте визначення поняття «інвалід».
5. Що таке «обмеження життєдіяльності»?
6. Які існують ступеня обмеження життєдіяльності?
7. Що таке «соціальна недостатність»?
8. Які існують групи інвалідності та їх характеристика?
9. Види інвалідності залежно від причини
10. Які найбільш важливими показниками інвалідності?
11. Основні тенденції показників інвалідності в Україні серед дорослого населення і працездатного віку?

12. Дитяча інвалідність як медико-соціальна проблема сучасного суспільства .

13. Причини , що формують дитячу інвалідність .

14. Вікова структура дітей-інвалідів?

15. Основні тенденції показників дитячої інвалідності?

3.4.Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти під керівництвом викладача з освітнього компоненту «Соціальна та демографічна статистика» здійснюється протягом семестру у формі: вивчення літературних джерел, рекомендованих для опанування тем і проблем та підготовки доповідей за ними; вивчення нормативних документів державних установ і організацій, рекомендованих для вивчення різних тем освітнього компоненту; рішення ситуаційних завдань і практичних вправ з різних тем освітнього компоненту.

Індивідуальна творча робота (ІТР) виконується здобувачами вищої освіти самостійно з отриманням консультацій викладача за умови їх необхідності. Виконання роботи передбачає пошук і опрацювання здобувачем вищої освіти теоретичного, аналітичного та статистичного матеріалу з питань дослідження, його вивчення і систематизацію, узагальнення отриманих результатів, здійснення узагальнень та формулювання обґрунтованих висновків. Завдання для індивідуальної творчої роботи обирається здобувачем вищої освіти із запропонованого викладачем переліку.

3.5. Правила оскарження оцінки

Правила оскарження прописані в «Положенні про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти Харківського національного медичного університету» №35/2020 від 30.09 2020 року.

Апеляція - оскарження здобувачами освіти результатів підсумкового контролю.

Апеляція результатів підсумкового контролю знань здобувачів освіти є складовою організаційного забезпечення освітнього процесу. Розгляд апеляції проводиться з метою визначення об'єктивності виставленої оцінки. Головне завдання апеляційної процедури - подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань здобувачів освіти, уникнення непорозумінь та спірних ситуацій, створення сприятливих умов для розвитку та реального забезпечення законних прав і інтересів осіб, які навчаються.

Здобувачі вищої освіти мають право подавати апеляцію на отриману підсумкову оцінку, то виставлена з освітнього компоненту. Незадовільні оцінки, отримані здобувачем освіти у разі відсутності на підсумковому контролі без поважної причини (відповідно до встановленого в університеті порядку). оскарженню не підлягають.

Спірні питання стосовно оцінок, отриманих при складанні атестації, розглядаються екзаменаційною комісією.

2 Порядок створення та склад апеляційної комісії

Апеляційна комісія створюється для вирішення спірних питань, які

виникли під час здійснення підсумкового контролю, і розгляду апеляції здобувачів освіти ХНМУ.

До складу апеляційної комісії входить проректор з наукової або науково-педагогічної роботи, директор навчально-наукового інституту якості освіти, начальник навчально-методичного відділу, керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури, гарант освітньої програми, науково-педагогічні працівники, які задіяні в реалізації відповідної освітньої програми (в т. ч. ті що викладають освітній компонент оцінка з якого є спірною, але не проводили підсумковий контроль у даного здобувача), представники студентського самоврядування. Склад апеляційної комісії не менше 5 осіб.

3. Порядок подання заяви про апеляцію

До початку проведення підсумкового контролю керівник відповідного деканату, інституту, завідувач аспірантури, докторантури і клінічної ординатури доводить до відома здобувачів освіти зміст нього Положення.

Подання заяви про апеляцію (далі - заява) здійснюється здобувачем освіти особисто у письмовій формі не пізніше наступного дня після оголошення результатів складання підсумковою контролю

Здобувач освіти подає заяву до відповідного деканату, інституту, відділу аспірантури, докторантури і клінічної ординатури па якому він навчається. Керівник даного підрозділу реєструє заяву у навчально-методичному відділі іа надає її на підпис ректора, готує проєкт наказу про склад апеляційної комісії, повідомляє здобувачу освіт и дату і' місце засідання апеляційної комісії.

Якщо здобувач освіти, який оскаржує результати підсумкового контролю, бажає додати до заяви додаткові документи, то він повинен це зробити під час подання заяви (письмові роботи додатково не надаються).

Заява повинна бути розглянута па засіданні апеляційної комісії не пізніше двох наступних робочих днів після її подання.

4 Порядок розгляду заяв

Заяви розглядаються під час засідання апеляційної комісії. На одному засіданні апеляційної комісії може розглядатись декілька заяв.

Здобувач освіти, який подавав заяву, має право бути присутнім на усіх засіданнях апеляційної комісії при розгляді ного заяви. У випадку його відсутності секретарем комісії у протокол засідання повинен бути зроблений відповідний запис.

Для розгляду заяви, керівником відповідного деканату, інституту, завідувачем аспірантури, докторантури і клінічної ординатури до апеляційної комісії подаються оригінали письмових робіт здобувача освіти з підсумкового контролю, роздрукований варіант комп'ютерного тестування, журнали обліку роботи академічної групи тощо.

При розгляді заяви щодо підсумкового контролю, який проводився у письмовій формі, повторне чи додаткове опитування здобувача освіти апеляційною комісією заборонено. Апеляційна комісія розглядає та аналізує

письмову роботу керуючись критеріями оцінювання відповідного освітнього компоненту.

При розгляді заяви щодо підсумкового контролю, який проводився в усній формі здобувачу освіти, за рішенням апеляційної комісії, може бути надана можливість повторно скласти підсумковий контроль піл час засідання апеляційної комісії за новим білетом, з комплекту білетів з освітнього компоненту. Для об'єктивності та прозорості білет, за яким здобувач освіти вперше складав підсумковий контроль, вилучається з комплекту.

Рішення апеляційної комісії приймаються більшістю голосів від загального складу комісії. У разі рівної кількості голосів "за" та "проти" приймається рішення, яке підтримав голова комісії.

Результатом розгляду заяви «прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень»:

- попереднє оцінювання знань здобувача освіти на підсумковому контролі відповідає рівню якості його знань з даного освітнього компоненту і не змінюється;

- попереднє оцінювання знань здобувача освіти на підсумковому контролі не відповідає рівню якості його знань з даного освітнього компоненту і заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до діючої в ХНМУ шкали оцінювання результатів підсумкового контролю), але не нижчої за отриману на підсумковому контролі, за яким подана заява.

Якщо в результаті розгляду заяви апеляційна комісія приймає рішення про зміну попередніх результатів підсумкового контролю, нова оцінка знань здобувача освіти виставляється відповідно до шкали оцінювання результатів підсумкового контролю ХНМУ спочатку в протоколі засідання апеляційної комісії, а потім змінюється коректурним способом - в письмовій роботі, у відомості успішності та заліковій книжці (індивідуальному навчальному плані) здобувачем освіти.

4. ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Політика курсу полягає у дотриманні Етичного Кодексу, укладеного університетською спільнотою, в якому визначено основні моральні принципи (Кодекс корпоративної етики ХНМУ представлений на сайті <http://knmu.edu.ua>).

Відповідно до діючої «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу» здобувачі вищої освіти мають отримати оцінку за кожною темою освітнього компоненту. Якщо здобувач пропустив навчальне заняття він має його відпрацювати відповідно до «Положення про порядок відпрацювання студентами Харківського національного медичного університету навчальних занять». Відпрацювання проводяться щоденно черговому викладачу кафедри.

У разі, якщо здобувач не здав вчасно індивідуальне завдання з поважної причини, необхідно повідомити викладача про таку ситуацію та встановити новий строк здачі. Якщо здобувач не встигає з виконанням індивідуального завдання він може попросити у викладача відкладення терміну з обґрунтуванням причини невчасного виконання (викладач вирішує в кожній конкретній ситуації чи є сенс продовження строку виконання і на який термін).

У разі невиконання завдань під час навчальних занять, чи невиконання частини такого заняття викладач виставляє незадовільну оцінку, яку здобувач має перескласти викладачеві у вільний час викладача і здобувача, який слід попередньо призначити.

Під час лекційного заняття здобувачам вищої освіти рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші.

Під час практичних занять очікується достатній рівень підготовленості здобувачів до них та активна участь в роботі і виконанні поставлених викладачем завдань. Зокрема, очікується активна участь під час обговорення в аудиторії, здобувачі мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час занять важливі:

- повага до колег, ввічливість та вихованість,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами, підготовленість до заняття.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від здобувачів вищої освіти очікується зацікавленість участю у різноманітних науково-комунікативних заходах з предметного профілю.

Успішне проходження курсу вимагає дотримання академічної доброчесності, знання та вміння використовувати при підготовці до занять та виконанні завдань Положення про порядок перевірки у Харківському національному університеті текстових документів – дисертаційних робіт, звітів за науково-дослідними роботами, наукових публікацій, матеріалів наукових форумів, навчальної літератури, навчально-методичних видань та засобів навчання на наявність текстових запозичень.

Поведінка в аудиторії Основні «так» та «ні»

Здобувачам вищої освіти важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм. Під час занять здобувачі мають бути вдягнені в медичні халати (професійний одяг).

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;

- пити воду;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої, інші напої окрім води, а також наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і територію);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

Охорона праці

На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен повинен знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

1. Загальні положення

Кодекс академічної доброчесності Харківського національного медичного університету, який затверджено наказом ХНМУ від 27.08.2019 року № 305 (далі – Університет) розроблено з метою підтримки ідеї доброчесності та гідних взаємин між учасниками академічного процесу; пропагування важливості академічної доброчесності; вирішених питань щодо підняття якості вищої освіти; сприяння розвитку позитивної репутації; підвищення рейтингу викладачів та конкурентоспроможності випускників університету; розвитку навичок добросовісної та коректної роботи із джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальної власності інших осіб; активізації самостійності та індивідуальності при створенні власних творів, а також підвищення відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Основними завданнями впровадження політики академічної доброчесності в Університеті є: попередження та усунення випадків академічного шахрайства серед студентів та викладачів Університету, виховання негативного відношення до плагіату, проведення постійної цілеспрямованої роботи щодо розвитку у здобувачів освіти академічної доброчесності.

Даним Кодексом встановлено принципи академічної доброчесності в освітньому процесі, права та обов'язки учасників академічного процесу, види порушень академічної доброчесності та порядок їх усунення.

Викладачі, дослідники і студенти, які виявляють прагнення до академічної доброчесності повинні стати зразком для наслідування й підвищувати стандарт освітньої та наукової діяльності в цілому. Порушення правил академічної доброчесності не повинні негативно впливати на репутацію Університету й зменшувати цінність освітніх та наукових ступенів, що здобуваються в університеті.

Кодекс розроблено на підставі вимог чинного законодавства: на основі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право та суміжні права», «Про запобігання корупції». При формуванні документу було використано нормативно-правову базу Кабінету Міністрів України, інформацію з міжнародних публікацій Ради Європи; враховано рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо впровадження етичних кодексів в українських ЗВО.

Метою даного Кодексу, в рамках навчального (освітнього) процесу та наукової діяльності, є популяризація принципів академічної доброчесності серед співробітників та здобувачів вищої освіти.

Основними принципами академічної доброчесності в освітньому процесі є:

Законність. У своїй діяльності дотримуватися Конституції України, законів та підзаконних актів.

Науковість. Об'єктивно висвітлювати наукові факти, поняття, наукові досягнення, ознайомлювати з науковими методами.

Чесність та порядність. Не допускати використання неправдивих тверджень.

Взаємна довіра. Вільний обмін ідеями та інформацією.

Ввічливість та толерантність. З повагою та доброзичливістю ставитися до інших, їхніх думок, поглядів, переконань.

Справедливість та об'єктивність. Неупереджене ставлення один до одного, об'єктивна оцінка результатів навчальної, дослідницької та трудової діяльності, неупереджено розглядати дискусійні питання, без особистих уподобань або вигоди.

Компетентність й професіоналізм. Передбачає наявність аналітичних здібностей, моральних якостей, внутрішньої культури, емоційного інтелекту, знання ділового етикету, високу організацію праці.

Добросовісність та відповідальність. Брати відповідальність за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе зобов'язання.

Партнерство та взаємодопомога. Сприйняття всіх учасників освітнього процесу як рівноправних сторін.

Безпека та добробут. Діяльність учасників освітнього процесу не повинна приводити до виникнення загроз їхньому життю, здоров'ю та майну Університету.

Соціальна справедливість та рівність. Рівний доступ до освіти незалежно від раси, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, політичних, релігійних переконань, етнічного, соціального походження, стану здоров'я.

Демократичне управління. Управління системою вищої освіти та Університетом повинні здійснюватися із залученням усіх відповідних учасників освітнього процесу при етичному виконанні керівництвом університету своїх повноважень на всіх ланках.

Якісна освіта. Самовдосконалення та вдосконалення системи освіти. Усі учасники академічного процесу підтримують ідею найвищої можливої якості освіти, докладаючи максимум зусиль до постійного вдосконалення освітньої системи, у тому числі через власний професійний розвиток.

6. Рекомендована література

Основна література

1. Громадське здоров'я / За ред. В.Ф. Москаленка. – Вінниця: «Нова книга», 2012. – 560 с.
2. Соціальна медицина і організація охорони здоров'я (для студентів стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів України IV рівня акредитації / За заг. ред. В.Ф. Москаленка. – К.: Книга плюс, 2010, – 328 с.
3. Програмні тестові питання з соціальної медицини та організації охорони здоров'я / За ред. Ю.В. Вороненка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 316 с.
4. Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я / За ред. Ю.В. Вороненка. – К.: «Здоров'я», 2002. – 359 с.
5. Методичні вказівки за темами дисципліни, розроблені колективом авторів кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (представлені в Репозитарії ХНМУ, бібліотеці ХНМУ та бібліотеці кафедри).

Допоміжна

1. Біостатистика / За заг. ред. В.Ф. Москаленка. – К.: Книга плюс; 2009. – 184 с.
2. Власов В.В. Введение в доказательную медицину. – М. : Медиа Сфера, 2001. – 392 с.
3. Гланц С. Медико-биологическая статистика. – М. : Практика, 1999. – 459 с.
4. Гринхальх Т. Основы доказательной медицины: пер. с англ. – М. :

ГЭОТАР-МЕД, 2004. – 240 с.

5. Доклад о состоянии здравоохранения в Европе 2012. Курс на благополучие. – ВОЗ, 2013. – 190 с.

6. Доклад о состоянии здравоохранения в мире 2013 г. – ВОЗ, 2013. – 206 с. (режим доступа: www.who.int/whr/2013/report/ru).

7. Епідеміологічні методи вивчення неінфекційних захворювань / В.М. Лехан, Ю.В. Вороненко, О.П. Максименко та ін. – Д.: АРТ-ПРЕС, 2004. – 184 с.

8. Здоровье 2020 – основы европейской политики и стратегии для XXI века. – ВОЗ, 2013. – 232 с.

9. Методи соціальної медицини / під ред. О.М. Очередько, О.Г. Процек. – Вінниця: Тезис, 2007. – 410 с.

10. Москаленко В.Ф. Системы здравоохранения: современный контекст. – К.: «Книга-плюс», 2012. – 320 с.

11. Москаленко В.Ф., Грузева Т.С., Іншакова Г.В. Право на охорону здоров'я у нормативно-правових актах міжнародного та європейського рівня. – Контраст, 2006. – 296 с.

12. Населення України. Демографічний щорічник. – К.: Держкомстат України. (режим доступа: www.ukrstat.gov.ua).

13. Общественное здоровье и здравоохранение : учебник // В.А. Медик, В.К. Юрьев. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2012. – 608 с.

14. Общественное здоровье и здравоохранение : учебник для студентов учреждений высшего профессионального образования // Ю.П. Лисицын, Г.Э. Улумбекова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2011. – 544 с.

15. Первинна медико-санітарна допомога/сімейна медицина / за ред. В.М. Князевича. – К., 2010. – 404 с.

16. Попченко Т.П. Реформування сфери охорони здоров'я в Україні: організаційне, нормативно-правове та фінансово-економічне забезпечення. – К.: НІСД, 2012. – 96 с.

17. Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я. – К.: «Здоров'я», 2002. – 359 с.

18. Сімейна медицина / За ред. проф. В.Б. Гоцинського, проф. Є.М. Стародуба – ТДМУ, Тернопіль: Укрмедкнига, 2005. – 810 с.

19. Сімейна медицина. Книга I «Організаційні основи сімейної медицини / За ред. В.Ф. Москаленка, О.М. Гиріної. Підручник. – К.: «Медицина», 2007. – 392 с.

20. Современные подходы к управлению качеством медицинской помощи на различных иерархических уровнях / Под ред. О.П. Щепина. – М., 2012. – 164 с.

21. Стародубов В.И., Щепин О.П. Общественное здоровье и здравоохранение. Национальное руководство. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2013. – 619 с.

22. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік / МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». – Київ, 2017. – 516 с.

23. Oxford Textbook of Global Public Health, 6 edition. Edited by Roges Detels, Martin Gulliford, Quarraisha Abdool Karim and Chorh Chuan Tan. – Oxford University Press, 2017. – 1728 p.

24. Medical Statistics at a Glance Text and Workbook. Aviva Petria, Caroline

Sabin. – Wiley-Blackwell, 2013. – 288 p.

25. Jekel`s epidemiology, biostatistics, preventive medicine and public health. Fourth edition. David L. Katz, Joann G. Elmore, Dorothea M.G. Wild, Sean C. Lucan. – ELSEVIER., 2014. – 405 p.

26. Oxford Handbook of Public Health Practice, Fourth Edition. Charles Guest, Walter Ricciardi, Ichiro Kawachi, Iain Lang. – Oxford University Press, 2012. – 656 p.

27. Primer of Biostatistics, Seventh Edition. Stanton A. Glantz – McGraw-Hill Education, 2012. – 320 p.

7. Інформаційні ресурси

1. Всесвітня організація охорони здоров'я www.who.int
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського -- <http://www.dnpb.gov.ua/>
3. Европейская база данных «Здоровье для всех» - www.euro.who.int/ru/home
4. Журнал British Medical Journal - www.bmj.com
5. Журнал Evidence-Based Medicine - www.evidence-basedmedicine.com
6. Канадський центр доказів в охороні здоров'я - www.cche.net
7. Кохрейнівська бібліотека - www.cochrane.org
8. Кохрейнівський центр доказової медицини - www.cebm.net
9. Населення України. Демографічний щорічник. – К.: Держкомстат України. (режим доступу: www.ukrstat.gov.ua).
10. Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету - <http://libr.knmu.edu.ua/>
11. Научная педагогическая библиотека им. К.Д. Ушинского Российской академии образования -- <http://www.gnpbu.ru/>
12. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського -- <http://www.nbu.gov.ua/>
13. Національна медична бібліотека США – MEDLINE www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed
14. Національна наукова медична бібліотека України -- <http://www.library.gov.ua/>
15. Українська база медико-статистичної інформації «Здоров'я для всіх»: <http://medstat.gov.ua/ukr/news.html?id=203>
16. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка – <http://korolenko.kharkov.com/>
17. Центр громадського здоров'я МОЗ України - www.phc.org.ua
18. Центр контролю та профілактики захворювань - www.cdc.gov
19. Центральная библиотека Пушинского научного центра РАН -- <http://cbp.iteb.psn.ru/library/default.html>
20. Центральная научная медицинская библиотека Первого Московского государственного медицинского университета им. И.М. Сеченова -- <http://elibrary.ru/defaultx.asp>
21. U.S. National Library of Medicine - Національна медична бібліотека США - <http://www.nlm.nih.gov/>